

İKİNCİ BÖLÜM
KARAR

ALİ ŞEKER BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2016/68962
Karar Tarihi : 20/9/2018

Başkan : Engin YILDIRIM
Üyeler : Recep KÖMÜRCÜ
Celal Mümtaz AKINCI
Rıdvan GÜLEÇ
Recai AKYEL

Raportör : Murat BAŞPINAR

Başvurucu : Ali ŞEKER

Vekili : Av. Zeliha DERVİŞOĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; darbe teşebbüsünün arkasındaki yapılanma olduğu değerlendirilen ve bir terör örgütü olduğu kabul edilen Fetullahçı Terör Örgütü ve/veya Paralel Devlet Yapılanması ile bağlantılı bir soruşturmada uygulanan tutuklama tedbirinin hukuki olmaması ve soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedenleriyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, savunma hakkı tanınmadan kamu görevinden çıkarılmaya karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının, soruşturma sırasındaki bazı işlemler nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 29/9/2016 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

A. Genel Açıklamalar

6. Türkiye 15/7/2016 tarihinde askerî bir darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalmış, bu nedenle 21/7/2016 tarihinde ülke genelinde olağanüstü hâl ilan edilmesine karar verilmiş

ve olağanüstü hâl bugüne kadar birçok kez uzatılmıştır. Kamu makamları ve yargı organları -olgusal temellere dayanarak- bu teşebbüsün arkasında Türkiye'de çok uzun yıllardır faaliyetlerine devam eden ve son yıllarda Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ) ve/veya Paralel Devlet Yapılanması (PDY) olarak isimlendirilen bir yapılanmanın olduğunu değerlendirmişlerdir (*Aydın Yavuz ve diğerleri* [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 12-25).

7. Darbe teşebbüsü sırasında ve sonrasında ülke genelinde Cumhuriyet başsavcılıkları tarafından, darbe girişimiyle bağlantılı ya da doğrudan darbe girişimiyle bağlantılı olmasa bile FETÖ/PDY'nin kamu kurumlarındaki örgütlenmesinin yanı sıra eğitim, sağlık, ticaret, sivil toplum ve medya gibi farklı alanlardaki yapılanmasına yönelik soruşturmalar yürütülmüş ve çok sayıda kişi hakkında gözaltı ve tutuklama tedbirleri uygulanmıştır (*Aydın Yavuz ve diğerleri*, § 51, *Mehmet Hasan Altan* (2) [GK], B. No: 2016/23672, 11/1/2018, § 12).

8. Kamu makamlarınca ve yargı organlarınca 15 Temmuz darbe teşebbüsünün faili olduğu belirtilen FETÖ/PDY'ye ilişkin olarak özellikle son yıllarda yürütülen soruşturma ve kovuşturmalarda bu yapılanmanın özelliklerine ve faaliyetlerine ilişkin birçok tespit ve değerlendirmeye yer verilmiştir.

9. Buna göre FETÖ/PDY'nin eğitim alanındaki faaliyetleri, yapılanmanın insan kaynağı ve maddi kaynak elde etmesinin başlıca aracı olmuştur. Bu nedenle başta FETÖ/PDY'nin kurucusu ve lideri Fetullah Gülen olmak üzere örgüt yöneticilerinin yapılanmayla bağlantılı eğitim kurumlarına ayrı bir önem verdikleri ve örgütsel faaliyetlerin önemli bir bölümünün bu kurumlar üzerinden gerçekleştirildiği, bu kurumlarda örgütsel toplantıların yapıldığı bilinmektedir.

10. 2012 yılının başlarında Hükümet kaynaklarından dershanelerin kapatılmasıyla ilgili yasal düzenlemelerin yapılacağına dair açıklamaların gelmeye başladığı ve yapılan açıklamalarda 2013-2014 eğitim öğretim yılından itibaren dershanelerin kapatılacağı yönünde çalışmaların yapıldığı bilinmektedir. Nitekim 1/3/2014 tarihli ve 6528 sayılı Kanun'un 9. maddesiyle yapılan değişiklikle 8/2/2007 tarihli ve 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu'nun 2. maddesindeki "*dershaneleri*" ibaresi yürürlükten kaldırılmıştır. FETÖ/PDY'nin faaliyetleri içinde çok önemli bir yer tutan dershanelerin kapatılmasıyla ilgili olarak kamuoyunda yaşanan tartışmaların yoğunlaştığı bu süreçte Aktif Eğitimciler Sendikası (Aktif Eğitim-Sen) kurulmuştur.

11. Aktif Eğitim-Sen resmî olarak 1/3/2012 tarihinde kurulmuştur. Sendikanın kuruluş yazısı Millî Eğitim Bakanlığı İnsan Kaynakları Genel Müdürlüğü tarafından 27/4/2012 tarihinde kayda alınarak kurulduğuna dair yazı tüm Millî Eğitim Bakanlığı personeline resmî kanallarla duyurulmuştur.

12. Aktif Eğitim-Sen kurulduğu tarihten itibaren yaklaşık dokuz ay içinde üye sayısını otuz beş bine kadar çıkarmış, dokuz aylık sürede dokuz şube açan, seksen altı temsilcilik oluşturan ve kendi açıklamalarına göre otuz beş bin üyeye ulaşan Aktif Eğitim-Sen 31/3/2013 tarihinde yaptığı Olağanüstü Genel Kurulda aldığı kararla 31/3/2013 tarihinde kendini feshetmiştir.

13. FETÖ/PDY, sendikaların yanında konfederasyon yapılanmasına da gitmiştir. 21/2/2014 tarihinde kurulan Cihan Sendikalar Konfederasyonu (Cihan-Sen) bünyesinde Aktif

Eğitim-Sen, Ufuk Tarım-Orman Sen, Ufuk Enerji Sen, Ufuk Sağlık Sen, Ufuk Büro Sen ve Ufuk Yerel Sen'in yer aldığı bilinmektedir.

14. 31/3/2013 tarihinde tefessüh eden Aktif Eğitim-Sen, 17-25 Aralık 2013 sürecinde 22/11/2013 tarihinde tekrar kurulmuştur. Aktif Eğitim-Sen yeniden kurulduktan sonra beş altı ay içinde yaklaşık yirmi üç bin üyeye ulaşmıştır.

15. 15 Temmuz darbe girişiminden sonra ilan edilen olağanüstü hâl döneminde teşebbüsün arkasındaki yapılanma olan FETÖ/PDY ile bağlantılı olduğu değerlendirilen çok sayıdaki eğitim kurumu kapatılmıştır. 23/7/2016 tarihli ve 29779 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile kapatılan bu eğitim kurumları arasında başta Cihan-Sen konfederasyonu ve bu konfederasyona bağlı Aktif Eğitim-Sen de yer almaktadır.

B. Başvuruya Konu Süreç

16. Öğretmen olarak görev yapan başvurucu 1/9/2016 tarihli ve 29818 mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 672 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Kamu Personeline İlişkin Alınan Tedbirlere Dair KHK ile kamu görevinden çıkarılmıştır.

17. Başvurucu, hakkında FETÖ/PDY'ye üye olma suçuna yönelik olarak Samsun Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen bir soruşturma kapsamında Samsun 1. Sulh Ceza Hâkimliğine tutuklanma talebiyle sevk edilmiştir.

18. Başvurucunun sorgu sırasındaki ifadesi şöyledir:

"... suçlamayı hiçbir şekilde kabul etmiyorum, bu örgütle herhangi bir bağlantım yoktur, Aktif Eğitimciler-Sen' de başkan vekili olarak görev yapıyorum, kapatılmadan önce yine Aktif Eğitimciler Sendikasında yönetici idim, Bank Asya' da hesabım vardı, sendika ile ilgili harcamalarla ilgili şahsıma para yatırma işlemlerini sendika hesabından Bank Asya' daki hesabıma yapmıştı, yaklaşık 5-6 yıl önce Fetullah Gülen' e ait bir cd almıştım, bu cd yi dinlememişim bile, arama sırasında bu cd nin farkına vardım, sendika genel merkezinin almış olduğu karar doğrultusunda, özgür basına yönelik basın açıklamasına katıldım, 2012 yılında KEYDER' de Yönetim Kurulu Başkan Yardımcılığı yapmıştım, tarihini tam olarak hatırlamıyorum, ancak bir yıl bu görevde bulundum, üzerime atılı suçlamayı kabul etmiyorum, bu örgüte maddi veya manevi yardımda bulunmadım, iddiaları kabul etmiyorum, serbest bırakılmayı talep ediyorum.."

19. Samsun 1. Sulh Ceza Hâkimliğince 1/8/2016 tarihinde, başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklama tedbiri uygulanmıştır. Kararın ilgili bölümü şöyledir:

"...Şüpheliler .. Ali Şeker, .. üzerlerine atılı silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediklerine ilişkin kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren; şüphelilerin FETÖ/PDY silahlı terör örgütü ile bağlantılı olduğundan dolayı 667 Sayılı KHK ile kapatılan Aktif Eğitimciler Sendikası üyesi ve yöneticisi oldukları, İl Milli Eğitim Müdürlüğünün şüphelilerin silahlı terör örgütü ile işbirliği içerisinde hareket ettiklerinden, üyesi olduklarından dolayı görevden uzaklaştırıldıkları, şüphelilerin FETÖ/PDY Silahlı Terör Örgütüne yakınlığı ile bilinen finans kuruluşundaki hesaplarının varlığı, yine yayın organlarına ilişkin abonelikleri, şüphelilerin FETÖ/PDY Silahlı Terör Örgütü ile bağlantılı KEYDER' e üye oldukları, şüphelilerin 14 Aralık 2014 günü yapılan operasyonları protesto

etmek amacı ile Aktif Eğitimciler Sendikası Genel Merkezinden gelen çağrı üzerine Samsun Adalet Sarayı önündeki eylemlere katıldıkları, bir kısım şüphelilerin evinde yapılan aramada, ilgili kuruluşlara ait dökümanların ele geçirilmesi gibi somut delillerin varlığı, şüphelilerin üzerine atılı suçun CMK' nun 100. maddesinde belirtilen katalog suçlardan oluşu, bu nedenle tutuklama nedeninin varsayılabilir olduğu, soruşturmanın genişliği nedeni ile delillerin tamamının toplanmamış olması, bu aşamada delilleri değiştirme karartma, kaçma gibi bir şüphesinin bulunması, şüphelilerin üzerlerine atılı suçun cezasının miktarı nazara alındığında, tutuklama tedbirinin ölçülü olduğu ve adli kontrol hükümlerinin yetersiz kalacağı anlaşıldığından CMK'nun 100. ve devam eden maddeleri gereğince ayrı ayrı tutuklanmalarına..."

20. Samsun 2. Sulh Ceza Hâkimliği 2/9/2016 tarihinde, başvurusunun tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir. Başvurucu 9/9/2016 tarihinde karara itiraz etmiş, Samsun 3. Sulh Ceza Hâkimliğince 22/9/2016 tarihinde itirazın reddine karar verilmiştir.

21. Başvurucu 29/9/2016 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

22. Samsun Cumhuriyet Başsavcılığının 4/1/2017 tarihli iddianamesi ile başvurusunun FETÖ/PDY'ye üye olma ve 7/2/2013 tarihli ve 6415 sayılı Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanun'a muhalefet suçlarını işlediğinden bahisle cezalandırılması istemiyle aynı yer Ağır Ceza Mahkemesinde dava açılmıştır. Samsun 3. Ağır Ceza Mahkemesince 13/1/2017 tarihinde iddianamenin kabulüne karar verilmiş ve 17/1/2017 tarihli tensip incelemesiyle birlikte başvurusunun tutukluluğunun devamına karar verilmiştir.

23. Başvurucu hakkında düzenlenen iddianamede ilk olarak FETÖ/PDY'nin kuruluşuna ve tarihçesine, hangi amaç ve saikle kurulduğuna, hangi alanlarda faaliyet gösterdiğine, hiyerarşik yapısına ve hangi tür hukuka aykırı eylemlerde bulunduğuna değinilmiştir. Başvurusunun FETÖ/PDY hiyerarşisi içinde yer aldığı ileri sürülmüş ve başvurusunun üzerine atılı suçları işlediğine ilişkin olarak;

i. Silahlı terör örgütüne üye olma suçu yönünden başvurusunun FETÖ/PDY liderinin talimat verdiği dönemleri kapsayacak şekilde Bank Asya ile irtibatlı olması, bu Bankadan işlemlerini yürütmesi ve böylelikle terör örgütünü finanse etmesi,

ii. 17-25 Aralık soruşturmaları sürecinden sonra örgüt yöneticilerinin talimatıyla kurulan Sendikaya yönetici üye olması,

iii. FETÖ/PDY'ye yönelik olarak yürütülen bir soruşturma kapsamında yapılan operasyonları protesto etmek amacıyla 15-16-17-19/12/2014 tarihlerinde İlkadım ilçesi Bahçelievler Mahallesi Muhittin Özkefeli Bulvarı üzeri Samsun Adalet Sarayı önünde gerçekleşen eylemlere katılması,

iv. Samsun ili ve bazı ilçelerinde kuruluşu bulunan, üyelerinden bazılarının FETÖ/PDY ile iltisaklı ve kapatılan eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenler olan Karadeniz Eğitim Kültür Yardımlaşma ve Dayanışma Derneğinin (KEY-DER) Yönetim Kurulu başkan yardımcılığını yapması,

v. FETÖ/PDY liderinin görüntülerinin bulunduğu CD'lerin evinde yapılan aramada ele geçirilmesi olgularına dayanıldığı görülmüştür.

24. Başvurucu, Samsun 3. Ağır Ceza Mahkemesince 27/3/2017 tarihinde yapılan duruşmada tahliye edilmiştir.

25. Samsun 3. Ağır Ceza Mahkemesinin 31/1/2018 tarihli duruşmada verdiği kararla başvurunun silahlı terör örgütü içindeki hiyerarşik yapıya dâhil olmamakla birlikte örgüte bilerek ve isteyerek yardım etme suçundan 1 yıl 13 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına ve 6415 sayılı Kanun'a muhalefet suçundan ise beraatine karar verilmiştir. Mahkemenin gerekçeli kararında başvurunun;

i. Örgütle irtibatlı KEY-DER isimli derneğin Yönetim Kurulu başkanlığını yapması,

ii. Yine örgütle ilişkili olması sebebiyle kapatılan Aktif-Sen isimli sendikanın başkan vekilliğini yapması, 15/12/2014 günü Zaman gazetesi ve Samanyolu televizyonu hakkındaki soruşturmayı protesto etmek amacıyla Samsun Adalet Sarayı önünde Aktif-Sen organizesindeki eylemlere örgüt talimatı ile katıldığının belirlenmesi,

iii. Evinde yapılan aramada Fetullah Gülen'in vaazlarını içeren iki adet CD'nin ele geçirilmesi hususlarının mahkûmiyet kararına esas alındığı görülmektedir.

26. Başvurucu hakkında verilen mahkûmiyet kararına karşı yapılan istinaf süreci devam etmektedir. Dava, bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla Samsun İstinaf Mahkemesinde derdesttir.

IV. İLGİLİ HUKUK

27. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "*Tutuklama nedenleri*" kenar başlıklı 100. maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"(1) Kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut delillerin ve bir tutuklama nedeninin bulunması halinde, şüpheli veya sanık hakkında tutuklama kararı verilebilir. İşin önemi, verilmesi beklenen ceza veya güvenlik tedbiri ile ölçülü olmaması halinde, tutuklama kararı verilemez.

(2) Aşağıdaki hallerde bir tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) Şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olgular varsa.

b) Şüpheli veya sanığın davranışları;

1. Delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme,

2. Tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma,

Hususlarında kuvvetli şüphe oluşturuyorsa.

(3) Aşağıdaki suçların işlendiği hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı halinde, tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) 26.9.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan;

...

11. Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar (madde 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315),

..."

28. 5271 sayılı Kanun'un "Tutuklama kararı" kenar başlıklı 101. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Soruşturma evresinde şüphelinin tutuklanmasına Cumhuriyet savcısının istemi üzerine sulh ceza hâkimi tarafından, kovuşturma evresinde sanığın tutuklanmasına Cumhuriyet savcısının istemi üzerine veya re'sen mahkemece karar verilir. Bu istemlerde mutlaka gerekçe gösterilir ve adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağını belirten hukukî ve fiilî nedenlere yer verilir.

(2) Tutuklamaya, tutuklamanın devamına veya bu husustaki bir tahliye isteminin reddine ilişkin kararlarda;

- a) Kuvvetli suç şüphesini,
- b) Tutuklama nedenlerinin varlığını,
- c) Tutuklama tedbirinin ölçülü olduğunu,

gösteren deliller somut olgularla gerekçelendirilerek açıkça gösterilir. Kararın içeriği şüpheli veya sanığa sözlü olarak bildirilir, ayrıca bir örneği yazılmak suretiyle kendilerine verilir ve bu husus kararda belirtilir."

29. 5271 sayılı Kanun'un "Müdafinin dosyayı inceleme yetkisi" kenar başlıklı 153. maddesinin ilgili fıkraları şöyledir:

"(2) Müdafinin dosya içeriğini inceleme veya belgelerden örnek alma yetkisi, soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebilecek ise Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hâkim kararıyla kısıtlanabilir. Bu karar ancak aşağıda sayılan suçlara ilişkin yürütülen soruşturmalarda verilebilir:

- a) 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan;

...

7. Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar (madde 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316),

...

(3) Yakalanan kişinin veya şüphelinin ifadesini içeren tutanak ile bilirkişi raporları ve adı geçenlerin hazır bulunmaya yetkili oldukları diğer adli işlemlere ilişkin tutanaklar hakkında, ikinci fıkra hükmü uygulanmaz.

(4) Müdafî, iddianamenin mahkeme tarafından kabul edildiği tarihten itibaren dosya içeriğini ve muhafaza altına alınmış delilleri inceleyebilir; bütün tutanak ve belgelerin örneklerini harçsız olarak alabilir."

30. 5271 sayılı Kanun'un "Elkoyma kararını verme yetkisi" kenar başlıklı 127. maddesinin (1), (3) ve (4) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Hâkim kararı üzerine veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısının, Cumhuriyet savcısına ulaşamadığı hallerde ise kolluk amirinin yazılı emri ile kolluk görevlileri, elkoyma işlemini gerçekleştirebilir.

...

(3) Hâkim kararı olmaksızın yapılan elkoyma işlemi, yirmidört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını elkoymadan itibaren kırksekiz saat içinde açıklar; aksi hâlde elkoyma kendiliğinden kalkar.

(4) Zilyedliğinde bulunan eşya veya diğer malvarlığı değerlerine elkonulan kimse, hâkimden her zaman bu konuda bir karar verilmesini isteyebilir."

31. 5271 sayılı Kanun'un "Bilgisayarlarda, bilgisayar programlarında ve kütüklerinde arama, kopyalama ve elkoyma" kenar başlıklı 134. maddesinin (1) ve (3) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Bir suç dolayısıyla yapılan soruşturmada, somut delillere dayanan kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı ve başka surette delil elde etme imkânının bulunmaması halinde, Cumhuriyet savcısının istemi üzerine şüphelinin kullandığı bilgisayar ve bilgisayar programları ile bilgisayar kütüklerinde arama yapılmasına, bilgisayar kayıtlarından kopya çıkarılmasına, bu kayıtların çözülerek metin hâline getirilmesine hâkim tarafından karar verilir.

...

(3) Bilgisayar veya bilgisayar kütüklerine elkoyma işlemi sırasında, sistemdeki bütün verilerin yedeklemesi yapılır.

..."

32. 5271 sayılı Kanun'un "Tazminat istemi" kenar başlıklı 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili bölümü şöyledir:

"Suç soruşturması veya kovuşturması sırasında;

a) Kanunlarda belirtilen koşullar dışında yakalanan, tutuklanan veya tutukluluğunun devamına karar verilen,

...

i) Hakkındaki arama kararı ölçüsüz bir şekilde gerçekleştirilen,

...

j) Eşyasına veya diğer malvarlığı değerlerine, koşulları oluşmadığı halde elkonulan veya korunması için gerekli tedbirler alınmayan ya da eşyası veya diğer malvarlığı değerleri amaç dışı kullanılan veya zamanında geri verilmeyen,

...

Kişiler, maddî ve manevî her türlü zararlarını, Devletten isteyebilirler."

33. 5271 sayılı Kanun'un "Tazminat isteminin koşulları" kenar başlıklı 142. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgisine tebliğinden itibaren üç ay ve her hâlde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde tazminat isteminde bulunulabilir."

34. 5271 sayılı Kanun'un "İtiraz olunabilecek kararlar" kenar başlıklı 267. maddesi şöyledir:

"Hâkim kararları ile kanunun gösterdiği hâllerde, mahkeme kararlarına karşı itiraz yoluna gidilebilir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

35. Mahkemenin 20/9/2018 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddialar

1. Tutuklamanın Hukuki Olmadığına İlişkin İddia

a. Başvurucunun İddiaları

36. Başvurucu; hayatının herhangi bir döneminde anılan silahlı terör örgütüyle bağının olduğuna dair hiçbir somut delil bulunmadığını, bu kişilerle fikir ve eylemsel irtibatının olmadığını, buna göre herhangi bir suç işlememesine ve tutuklama tedbiri için mevzuatta öngörülen koşullar gerçekleşmemesine rağmen tutuklanmasına karar verilerek keyfî bir şekilde özgürlüğünden mahrum bırakıldığını, tutukluluğa yönelik itirazının da gerekçesiz olarak reddedildiğini belirterek adil yargılanma ile kişi hürriyeti ve güvenliği haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

b. Değerlendirme

37. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması" kenar başlıklı 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

38. Anayasa'nın "Kişi hürriyeti ve güvenliği" kenar başlıklı 19. maddesinin birinci fıkrası ile üçüncü fıkrasının birinci cümlesi şöyledir:

"Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir."

...

Suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler, ancak kaçmalarını, delillerin yok edilmesini veya değiştirilmesini önlemek amacıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hallerde hâkim kararıyla tutuklanabilir."

39. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Bu itibarla başvuruçunun bu bölümdeki iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamında kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

i. Uygulanabilirlik Yönünden

40. Anayasa'nın "*Temel hak ve hürriyetlerin kullanılmasının durdurulması*" kenar başlıklı 15. maddesi şöyledir:

"Savaş, seferberlik, sıkıyönetim veya olağanüstü hallerde, milletlerarası hukuktan doğan yükümlülükler ihlâl edilmemek kaydıyla, durumun gerektirdiği ölçüde temel hak ve hürriyetlerin kullanılması kısmen veya tamamen durdurulabilir veya bunlar için Anayasada öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınabilir."

Birinci fıkrada belirlenen durumlarda da, savaş hukukuna uygun fiiller sonucu meydana gelen ölümler dışında, kişinin yaşama hakkına, maddî ve manevî varlığının bütünlüğüne dokunulamaz; kimse din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz ve bunlardan dolayı suçlanamaz; suç ve cezalar geçmişe yürütülemez; suçluluğu mahkeme kararı ile saptanıncaya kadar kimse suçlu sayılamaz."

41. Anayasa Mahkemesi, olağanüstü yönetim usullerinin uygulandığı dönemlerde alınan tedbirlere ilişkin bireysel başvuruları incelerken Anayasa'nın 15. maddesinde ortaya konulan temel hak ve özgürlüklere ilişkin güvence rejimini dikkate alacağını belirtmiştir (*Aydın Yavuz ve diğerleri*, §§ 187-191). Soruşturma mercilerince başvuruçuya yöneltilen ve tutuklama tedbirine konu olan suçlama, başvuruçunun darbe teşebbüsünün arkasındaki yapılanma olduğu belirtilen FETÖ/PDY üyesi olduğu iddiasıdır. Anayasa Mahkemesi anılan suçlamanın olağanüstü hâl ilanını gerekli kılan olaylarla ilgili olduğunu değerlendirmiştir (*Selçuk Özdemir* [GK], B. No: 2016/49158, 26/7/2017, § 57).

42. Bu itibarla başvuru hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin hukuki olup olmadığının incelenmesi Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında yapılacaktır. Bu inceleme sırasında öncelikle başvuruçunun tutuklanmasının başta Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri olmak üzere diğer maddelerinde yer alan güvencelere aykırı olup olmadığı tespit edilecek, aykırılık saptanması hâlinde ise Anayasa'nın 15. maddesindeki ölçütlerin bu aykırılığı meşru kılıp kılmadığı değerlendirilecektir (*Aydın Yavuz ve diğerleri*, §§ 193-195, 242; *Selçuk Özdemir*, § 58).

ii. Genel İlkeler

43. Anayasa'nın 19. maddesinin birinci fıkrasında herkesin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına sahip olduğu ilke olarak ortaya konduktan sonra ikinci ve üçüncü fıkralarında şekil ve şartları kanunda gösterilmek şartıyla kişilerin özgürlüğünden mahrum

birakılabileceği durumlar sınırlı olarak sayılmıştır (*Murat Narman*, B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 42).

44. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik bir müdahale olarak tutuklamanın Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve tutuklama tedbirinin niteliğine uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen haklı sebeplerden bir veya daha fazlasına dayanma ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir (*Halas Aslan*, B. No: 2014/4994, 16/2/2017, §§ 53, 54).

45. Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasına göre tutuklama ancak *suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler* bakımından mümkündür. Bir başka anlatımla tutuklamanın ön koşulu, kişinin suçluluğu hakkında kuvvetli belirtinin bulunmasıdır. Bunun için suçlamanın kuvvetli sayılabilecek, inandırıcı delillerle desteklenmesi gerekir (*Mustafa Ali Balbay*, B. No: 2012/1272, 4/12/2013, § 72).

46. Öte yandan Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında, tutuklama kararının *kaçma ya da delillerin yok edilmesini veya değiştirilmesini* önlemek amacıyla verilebileceği belirtilmiştir. 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesine göre de şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olguların bulunması, şüpheli veya sanığın davranışlarının delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme, tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma hususlarında kuvvetli şüphe oluşturması hâllerinde tutuklama kararı verilebilecektir. Maddede ayrıca işlendiği konusunda kuvvetli şüphe bulunması şartıyla tutuklama nedeninin varsayılabileceği suçlara ilişkin bir listeye yer verilmiştir (*Halas Aslan*, §§ 58, 59).

47. Diğer taraftan Anayasa'nın 13. maddesinde temel hak ve özgürlüklere yönelik sınırlamaların *ölçülülük* ilkesine aykırı olamayacağı belirtilmiştir. Bu bağlamda dikkate alınacak hususlardan biri tutuklama tedbirinin isnat edilen suçun önemi ve uygulanacak olan yaptırımın ağırlığı karşısında ölçülü olmasıdır (*Halas Aslan*, § 72).

48. Her somut olayda tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirtinin olup olmadığının, tutuklama nedenlerinin bulunup bulunmadığının ve tutuklama tedbirinin ölçülülüğünün takdiri öncelikle anılan tedbiri uygulayan yargı mercilerine aittir. Zira bu konuda taraflarla ve delillerle doğrudan temas hâlinde olan yargı mercileri Anayasa Mahkemesine kıyasla daha iyi konumdadır (*Gülser Yıldırım (2)* [GK], B. No: 2016/40170, 16/11/2017, § 123). Bununla birlikte yargı mercilerinin belirtilen hususlardaki takdir aralığını aşip aşmadığı Anayasa Mahkemesinin denetimine tabidir. Anayasa Mahkemesinin bu husustaki denetimi, somut olayın koşulları dikkate alınarak özellikle tutuklamaya ilişkin süreç ve tutuklama kararının gerekçeleri üzerinden yapılmalıdır (*Erdem Gül ve Can Dündar* [GK], B. No: 2015/18567, 25/2/2016, § 79; *Selçuk Özdemir*, § 76; *Gülser Yıldırım (2)*, § 124).

iii. İlkelerin Olaya Uygulanması

49. Başvurucu, 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesi uyarınca tutuklanmıştır. Dolayısıyla başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

50. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir.

51. Başvurucu hakkındaki soruşturma belgeleri incelendiğinde tutuklanmasına karar verilirken başvurucunun, FETÖ/PDY ile bağlantılı olmasından dolayı 667 sayılı KHK ile kapatılan Aktif Eğitim-Sen üyesi ve yöneticisi olması, İl Millî Eğitim Müdürlüğünce bu örgütle iş birliği içinde hareket ettiğinden bahisle görevden uzaklaştırılmış olması, FETÖ/PDY'ye yakınlığı ile bilinen finans kuruluşundaki hesabının varlığı, bu örgüt ile bağlantılı yayın organlarına ilişkin aboneliğinin bulunması, örgüt ile bağlantılı bir derneğe üye olması ve FETÖ/PDY ile bağlantılı olarak yapılan bazı adli işlemleri protesto etmek amacıyla Aktif-Sen Genel Merkezinden gelen çağrı üzerine Samsun Adalet Sarayı önündeki eyleme katılmış olması, yapılan aramada Fetullah Gülen'in görüntülerinin bulunduğu CD'lerin ele geçirilmesi olgularına dayanıldığı görülmektedir.

52. Yine iddianamede başvurucunun isnat edilen suçu işlediğine yönelik olarak temelde aynı olgulara değinilmiştir.

53. Başvuru konusu olayda başvurucunun FETÖ/PDY ile bağlantılı bir suç işlediğine dair soruşturma mercilerince dayanılan olguların başvurucu yönünden suç işlediğine dair kuvvetli bir belirti olarak kabul edilip edilemeyeceğinin tartışılması gerekmektedir.

54. Bu bakımdan iki olgunun özellikle önem taşıdığı söylenebilir. Bunlar başvurucunun Aktif-Sen'de yönetici olması ve Sendikanın talimatıyla yapılan bir protesto eylemine katılmasıdır. Öncelikle başvurucunun Aktif-Sen'de yönetici olmasının değerlendirilmesi gerekir.

55. Türk yargı organları yakın dönemde verdikleri birçok kararda FETÖ/PDY'nin devletin anayasal kurumlarını ele geçirmeyi, sonrasında devleti, toplumu ve fertleri kendi ideolojisi doğrultusunda yeniden şekillendirmeyi ve oligarşik özellikler taşıyan bir zümre eliyle ekonomiyi, toplumsal ve siyasal gücü yönetmeyi amaçlayan, bu doğrultuda mevcut idari sisteme paralel şekilde örgütlenen bir terör örgütü olduğunu ve bu örgütün 15/7/2016 tarihinde gerçekleştirilen darbe teşebbüsünün arkasındaki yapılanma olduğunu kabul etmişlerdir.

56. Bununla birlikte FETÖ/PDY kamu kurumlarındaki örgütlenmesinin yanı sıra başta eğitim ve din olmak üzere farklı sosyal, kültürel ve ekonomik alanlarda yasal faaliyetlerde bulunmuş; bu faaliyetler dolayısıyla sahip olduğu dershaneler, okullar, üniversiteler, dernekler, vakıflar, sendikalar, meslek odaları, iktisadi kuruluşlar, finans kuruluşları, gazeteler, dergiler, televizyon ve radyo kanalları, internet siteleri, hastaneler aracılığıyla sivil alanda önemli bir etkinliğe ulaşmıştır. Bu faaliyetlerin yanında bazen bu yasal kuruluşların içinde gizlenmiş olan, bazen de yasal yapıdan tamamen farklı şekilde konumlanan ve hareket eden, özellikle de kamusal alana yönelik faaliyetlerde bulunan illegal bir yapılanma söz konusudur (*Aydın Yavuz ve diğerleri*, § 26).

57. FETÖ/PDY ile bağlantılı oldukları belirtilen savcı ve hâkimler tarafından 2013 yılının sonunda bazı siyasiler ve bunların yakınları ile kamuoyunun tanıdığı bir kısım iş adamı hakkında *yolsuzluk* yaptıkları iddiasıyla soruşturma başlatılması (17-25 Aralık soruşturmaları) ve 2014 yılının başında Millî İstihbarat Teşkilatına (MİT) ait malzemelerin bulunduğu tırlarla silah taşındığı iddiasına dayanılarak tırların durdurulup aranması, FETÖ/PDY'nin faaliyetlerinin Hükümeti devirmeye yönelik olduğu yönündeki soruşturmanın temel dayanağını oluşturmuştur. 17-25 Aralık ve MİT tırları

soruşturmalarında görev alan bazı yargı mensupları ve emniyet görevlileri hakkında uygulanan tutuklama tedbirleri de Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru konusu edilmiş; Anayasa Mahkemesi, başvuruları açıkça dayanaktan yoksun görerek kabul edilemez bulmuştur (*Hikmet Kopar ve diğerleri* [GK], B. No: 2014/14061, 8/4/2015, §§ 74-87; *Mustafa Başer ve Metin Özçelik*, B. No: 2015/7908, 20/1/2016, §§ 134-161; *Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri*, B. No: 2015/9756, 16/11/2016, §§ 198-244; FETÖ/PDY kapsamında tutuklanan polislerin tahliyesine yönelik kararlar veren hâkimlerin silahlı terör örgütü üyesi olma suçundan mahkûmiyetlerine ilişkin karar için bkz. Yargıtay 16. Ceza Dairesi, E.2015/3, K.2017/3, 24/4/2017).

58. FETÖ/PDY ile irtibatlı olduğu değerlendirilen bazı ticari kuruluşlara, finans kuruluşlarına ve medya organlarına yönelik idari birtakım tedbirlere de başvurulmuştur. Bu bağlamda Bugün gazetesine 26/10/2015, Millet gazetesine 28/10/2015, Zaman gazetesine 4/3/2016 tarihlerinde kayyum atanmış; 15/11/2015 tarihinde, *Samanyolu Grubuna* ait Samanyolu TV, Samanyolu Haber TV, Mehtap TV ve Dünya TV'nin de aralarında bulunduğu on üç televizyon ve radyo kanalının TÜRKSAT üzerinden yayın yapmasına son verilmiş; Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF) 3/2/2015 tarihinde Bank Asyanın yönetimine el koymuş, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) ise anılan Bankayı 29/5/2015 tarihinde TMSF'ye devretmiştir. Yine FETÖ/PDY ile bağlantıları olduğu belirtilen çok sayıda ticari kuruluşta da kayyum atanmıştır (*Aydın Yavuz ve diğerleri*, § 35).

59. Ayrıca bazı haber ajansları, televizyonlar, radyolar, gazeteler, dergiler, yayınevleri ve dağıtım kanalları, özel sağlık kuruluşları, (okul öncesi, ilk ve orta öğretim) özel öğretim kurum ve kuruluşları, özel öğrenci yurt ve pansiyonları, özel üniversiteler; vakıflar ve dernekler ile bunların iktisadi işletmeleri ve sendikalar hakkında kapatma tedbiri uygulanmıştır. Süreç içinde bunlardan bir kısmı hakkında uygulanan tedbirler geri alınmıştır. Öte yandan KHK'larda, kapatılan özel kurum ve kuruluşlara ait varlıkların Hazineye bedelsiz olarak devredilmiş sayılacağına dair hükümlere yer verilmiştir (*Aydın Yavuz ve diğerleri*, § 63).

60. Bu bağlamda FETÖ/PDY'nin özellikleri, eğitime verdiği önem, Aktif-Sen'in bu yapılanmayla olan bağlantısına ilişkin olgular, başvurunun bu kurumda yöneticilik yaptığı dönem ile bu süreçte FETÖ/PDY ile ilgili ülke genelinde yaşanan olgular birlikte değerlendirildiğinde başvurunun söz konusu Sendikada yöneticilik yapmasının FETÖ/PDY ile örgütsel bir ilişki içinde olduğuna ve dolayısıyla suç işlediğine dair kuvvetli bir belirti olarak kabul edilmesinin temelsiz ve keyfi bir yaklaşım olduğu söylenemez.

61. İkinci olarak FETÖ/PDY ile bağlantılı olduğu bilinen Zaman gazetesi ve Samanyolu TV'ye ilişkin olarak yapılan bazı soruşturma işlemlerini protesto amacıyla yapılan etkinliklere katılmanın da bu süreçte ülke genelinde yaşanan gelişmeler karşısında başvuru ile FETÖ/PDY arasında örgütsel bir ilişki bulunduğu yönünde kuvvetli belirti olarak kabul edilmesinin temelsiz ve keyfi bir yaklaşım olduğunun ifade edilmesi güçtür.

62. Sonuç olarak başvuru yönünden suç şüphesini doğrulayan kuvvetli belirtilerin bulunmadığının kabulü mümkün değildir.

63. Diğer taraftan başvuru hakkında uygulanan ve kuvvetli suç şüphesinin bulunması şeklindeki ön koşulu yerine gelmiş olan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Bu değerlendirmede tutuklama kararının verildiği andaki genel koşullar da dâhil olmak üzere somut olayın tüm özellikleri dikkate alınmalıdır.

64. Darbe teşebbüsü sonrasında teşebbüsle veya FETÖ/PDY ile bağlantılı suçlara ilişkin soruşturmalarda, delillerin sağlıklı bir şekilde toplanabilmesi ve soruşturmaların güvenlik içinde yürütülebilmesi için tutuklama dışındaki koruma tedbirlerinin yetersiz kalması söz konusu olabilir. Yine FETÖ/PDY ile bağlantılı kişilerin teşebbüs sırasında veya sonrasında ortaya çıkan kargaşadan yararlanmak suretiyle kaçma imkânı ve bu dönemde delillere etki edilmesi ihtimali normal zamanda işlenen suçlara göre çok daha fazladır (*Aydın Yavuz ve diğerleri*, §§ 271, 272; *Selçuk Özdemir*, §§ 78, 79).

65. Başvurucunun tutuklanmasına karar verilen -silahlı terör örgütüne üye olma- suç Türk hukuk sistemi içinde ağır cezai yaptırımlar öngörülen suç tipleri arasında olup isnat edilen suça ilişkin olarak kanunda öngörülen cezanın ağırlığı kaçma şüphesine işaret eden durumlardan biridir (Aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. *Hüseyin Burçak*, B. No: 2014/474, 3/2/2016, § 61; *Devran Duran* [GK], B. No: 2014/10405, 25/5/2017, § 66). Ayrıca anılan suç, 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında yer alan ve kanun gereği *tutuklama nedeni varsayılabilen* suçlar arasındadır.

66. Başvurucunun tutuklanmasına karar verilirken suça ilişkin kanunda öngörülen ceza miktarına, isnat edilen suçun katalog suçlar arasında olmasına, delil değiştirme, karartma ve kaçma şüphesinin bulunmasına, tutuklamanın ölçülü olmasına ve adli kontrolün yetersiz kalacak olmasına dayanıldığı görülmektedir (bkz. § 19).

67. Dolayısıyla tutuklama kararının verildiği andaki genel koşullar ve somut olayın yukarıda belirtilen özel koşulları ile Samsun 1. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından verilen kararın içeriği birlikte değerlendirildiğinde başvuru yönünden özellikle -suçun ağırlığına atfen- kaçma şüphesine yönelen tutuklama nedenlerinin olgusal temellerinin olduğu söylenebilir.

68. Başvurucu hakkındaki tutuklama tedbirinin ölçülü olup olmadığının da belirlenmesi gerekir. Bir tutuklama tedbirinin Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri kapsamında ölçülülüğünün belirlenmesinde somut olayın tüm özellikleri dikkate alınmalıdır (*Gülser Yıldırım (2)*, § 151). Öncelikle terör suçlarının soruşturulması kamu makamlarını ciddi zorluklarla karşı karşıya bırakmaktadır. Bu nedenle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı, adli makamlar ve güvenlik görevlilerinin -özellikle organize olanlar olmak üzere- suçlarla ve suçlulukla etkili bir şekilde mücadelesini aşırı derecede güçleştirmeye neden olabilecek şekilde yorumlanmamalıdır (Aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. *Devran Duran*, § 64). Özellikle darbe teşebbüsüyle veya FETÖ/PDY ile bağlantılı soruşturmaların kapsamı ve niteliği ile FETÖ/PDY'nin özellikleri de dikkate alındığında bu soruşturmaların diğer ceza soruşturmalarına göre çok daha zor ve karmaşık olduğu ortadadır (*Aydın Yavuz ve diğerleri*, § 350).

69. Somut olayın yukarıda belirtilen özellikleri dikkate alındığında Samsun 1. Sulh Ceza Hâkimliğinin isnat edilen suç için öngörülen yaptırımın ağırlığını, işin niteliğini ve önemini de gözönünde tutarak başvuru hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin ölçülü olduğu ve adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağı sonucuna varmasının keyfî ve temselsiz olduğu söylenemez.

70. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun tutuklamanın hukuki olmadığı iddiasına ilişkin olarak bir ihlalin bulunmadığı açık olduğundan başvurunun bu kısmının *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

71. Buna göre başvurunun kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına tutuklama yoluyla yapılan müdahalenin bu hakka dair Anayasa'da (13. ve 19. maddeler) yer alan güvencelere aykırılık oluşturmadığı görüldüğünden Anayasa'nın 15. maddesinde yer alan ölçütler yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek bulunmamaktadır.

2. Soruşturma Dosyasına Erişimin Kısıtlandığına İlişkin İddia

a. Başvurucunun İddiaları

72. Başvurucu, soruşturma dosyasında bulunan kısıtlama kararı nedeni ile hakkında toplanan delillerin neler olduğunu bilmediği için etkin bir savunma geliştiremediğini ve tutuklama kararına itiraz edemediğini ileri sürmüştür.

b. Değerlendirme

73. Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası şöyledir:

"Her ne sebeple olursa olsun, hürriyeti kısıtlanan kişi, kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı halinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı mercüine başvurma hakkına sahiptir."

74. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, § 16). Bu itibarla başvurunun bu bölümdeki iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası bağlamında, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

i. Uygulanabilirlik Yönünden

75. Başvurucunun şikâyetlerine konu kısıtlama kararının hakkında olağanüstü hâl ilanına sebebiyet veren silahlı terör örgütü üyeliği kapsamında bir faaliyete katıldığı iddiasıyla yürütülen soruşturmada verilmiş olması nedeniyle bu kararın hukuki olup olmadığının, bir başka ifadeyle kararın kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı üzerindeki etkisinin incelenmesi Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında yapılacaktır. Bu inceleme sırasında öncelikle kısıtlama kararının ve bu kararın uygulamasının Anayasa'nın 19. maddesinde yer alan güvencelere aykırı olup olmadığı tespit edilecektir.

ii. Genel İlkeler

76. Anayasa Mahkemesi 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesine göre verilen kısıtlama kararlarının kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ve özellikle tutuklu kişilerin tutukluluğa yönelik itirazda bulunma hakları üzerindeki etkisini birçok kararında incelemiş ve anılan kararlarda inceleme yöntemine ilişkin ilkelerini belirtmiştir (*Günay Dağ ve diğerleri* [GK], B. No: 2013/1631, 17/12/2015, §§ 168-176; *Hidayet Karaca* [GK], B. No: 2015/144, 14/7/2015, §§ 105-107; *Erdem Gül ve Can Dündar*, §§ 46-48; *Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri*, §§ 248-257).

77. Anayasa'nın 19. maddesinin dördüncü fıkrası, yakalanan veya tutuklanan kişiye yakalama veya tutuklama sebeplerinin ve haklarındaki iddiaların hemen yazılı olarak

bildirilmesini, yazılı bildirim mümkün olmaması hâlinde sözlü olarak derhâl; toplu suçlarda ise en geç hâkim huzuruna çıkarılınca kadar bildirilmesini öngörmektedir (*Günay Dağ ve diğerleri*, § 168).

78. Diğer taraftan Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası uyarınca, hürriyeti kısıtlanan kişi kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı hâlinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir. Fıkarda öngörülen bu usulde, adil yargılanma hakkının bütün güvencelerini sağlamak mümkün değil ise de iddia edilen tutmanın koşullarına uygun somut güvencelerin yargısal nitelikli bir kararla sağlanması gerekir (*Mehmet Haberal*, B. No: 2012/849, 4/12/2013, §§ 122, 123).

79. Özellikle üçüncü kişilerin temel haklarını korumak, kamu menfaatini gözetmek veya adli makamların soruşturma yaparken başvurdukları yöntemleri güvence altına almak gibi amaçlarla soruşturma aşamasında bazı delillere erişim yönünden kısıtlama getirilmesi gerekebilir. Bu nedenle soruşturma evresinin sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi amacıyla müdafinin dosya inceleme yetkisinin kısıtlanmasının demokratik toplum düzeni bakımından gerekli olmadığı söylenemez. Ancak dosyaya erişim hakkına getirilecek kısıtlamanın kısıtlama kararıyla ulaşılmak istenen amaç ile orantılı olması, savunma hakkının yeterince kullanılmasını engelleyecek nitelikte bulunmaması gerekmektedir (AYM, E.2014/195, K.2015/116, 23/12/2015, § 107).

80. Yakalanan bir kişiye, yakalanmasının temel maddi ve hukuki sebepleri teknik olmayan ve anlayabileceği basit bir dille açıklanmalı; böylece kişi, uygun görürse hürriyetinden yoksun bırakılmasının Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası kapsamında kanuna uygunluğuna itiraz etmek üzere mahkemeye başvurma imkânına sahip olabilmelidir. Anayasa'nın 19. maddesinin dördüncü fıkrası, yakalama veya tutuklama sırasında verilen bilgilerin yakalanan veya tutuklanan kişiye isnat edilen suçların tam bir listesini içermesini, bir başka deyişle hakkındaki suçlamalara esas tüm delillerin bildirilmesini ya da açıklanmasını gerektirmemektedir (*Günay Dağ ve diğerleri*, § 175).

81. İfadesi ya da savunması alınırken başvurucuya erişimi kısıtlanan belgelerin içeriğine ilişkin sorular sorulmuş ve başvurucunun tutukluluk kararına yönelik itirazında bu belgelerin içeriğine atıfta bulunmuş olması durumunda başvurucunun tutukluluğa temel teşkil eden belgelere erişiminin olduğunun, içerikleri hakkında yeterli bilgiye sahip bulunduğu ve bu nedenle de tutukluluk hâlinin gerekçelerine yeterli biçimde itiraz etme imkânını elde ettiğinin kabulü gerekmektedir. Böyle bir durumda kişi, tutukluluğa temel teşkil eden belgelerin içeriği hakkında yeterli bilgiye sahiptir (*Hidayet Karaca*, § 107).

iii. İlkelerin Olaya Uygulanması

82. Samsun Cumhuriyet Başsavcılığınca hazırlanan 4/1/2017 tarihli iddianameden anlaşıldığı üzere başvurucu hakkında yürütülen soruşturmanın dosyasına ilişkin olarak dosyayı incelemesinin veya belgelerden örnek almasının soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebileceği gerekçesiyle müdafinin soruşturma dosyasını inceleme yetkisinin kısıtlanmasına karar verilmiştir. Bununla birlikte Samsun 3. Ağır Ceza Mahkemesince iddianamenin kabul edildiği 17/1/2017 tarihi itibarıyla kısıtlılık 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (4) numaralı fıkrası uyarınca kendiliğinden sona ermiş bulunmaktadır.

83. Başvurucuya yöneltilen suçlamaya ilişkin olgular temelde silahlı terör örgütüne üye olma suçu yönünden başvurucunun FETÖ/PDY liderinin talimat verdiği dönemleri kapsayacak şekilde Bank Asya ile irtibatlı olması, bu Bankadan işlemlerini yürütmesi ve böylelikle terör örgütünü finanse etmesi, 17-25 Aralık soruşturmaları sürecinden sonra örgüt yöneticilerinin talimatıyla kurulan Sendikaya yönetici olarak üye olması ve FETÖ/PDY'ye yönelik olarak yürütülen bir soruşturma kapsamında yapılan operasyonları protesto etmek amacıyla 15-16-17-19/12/2014 tarihlerinde Samsun Adalet Sarayı önünde gerçekleşen eylemlere katılması, örgütle iltisaklı KEY-DER isimli derneğin Yönetim Kurulu başkanlığını yapması ve Fetullah Gülen'in görüntülerinin bulunduğu CD'lerin evinde yapılan aramada ele geçirilmesi olgularına dayanıldığı görülmüştür. Başvurucunun soruşturma ve kovuşturma aşamalarında kendisine isnat edilen suçlamalara ilişkin olarak açıklamalarda bulunduğu ve bu suçlamalara konu eylemlerle ilgili sorular yöneltildiği, başvurucunun da isnat edilen eylem ve suçlamalara karşı savunma yaptığı, savunmasında suçlamayı kabul etmediği görülmektedir.

84. Diğer taraftan Samsun 1. Sulh Ceza Hâkimliğince yapılan sorgu sırasında başvurucuya, hakkındaki soruşturma belgesinin okunduğu ve bu sırada başvurucunun müdafininin de hazır bulunduğu anlaşılmıştır. Hâkimlikçe başvurucuya isnat edilen eylemlerle ilgili olarak açıklamada bulunulmuştur. Yine başvurucunun ve/veya müdafininin tutukluluğa itiraz veya tahliye taleplerine ilişkin dilekçe içeriklerinden de anlaşıldığı üzere başvuru, suçlamalardan ve suçlamaların dayanaklarına ilişkin bilgi ve belgelerden haberdar olduktan sonra müdafiiyle birlikte hâkim önünde savunmasını sözlü olarak dile getirmiş; bu savunmasında da kolluktaki anlatımları doğrultusunda suçlamaları kabul etmemiştir.

85. Ayrıca başvurucunun 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (3) numaralı fıkrasına aykırı olarak kuralda belirtilen ifadelerini içeren tutanaklar, bilirkişi raporları ve hazır bulunmaya yetkili olduğu diğer adli işlemlere ilişkin tutanaklara erişiminin kısıtlandığı yönünde bir şikâyeti de bulunmamaktadır. Dolayısıyla başvurucunun ve müdafininin isnat edilen suçlamalara ve tutukluluğa temel teşkil eden bilgilere erişimlerinin olduğu anlaşılmaktadır.

86. Bu itibarla suçlamalara dayanak olan temel unsurların ve tutmanın hukukiliğinin değerlendirilmesi için esas olan bilgilerin başvurucuya veya müdafine bildirilmiş ve başvurucuya bunlara karşı savunmasını ileri sürme imkânı verilmiş olması dikkate alındığında birkaç ay süren soruşturma aşamasında uygulanmış olan kısıtlılık kararı nedeniyle başvurucunun tutukluluğa karşı etkili bir şekilde itirazda bulunamadığının kabulü mümkün görülmemiştir (Benzer yönde bir değerlendirme için bkz. *Deniz Özfirat*, B. No: 2013/7929, 1/12/2015, § 91).

87. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun kısıtlama kararı nedeniyle tutukluluğa itiraz bağlamında savunma hakkının kısıtlandığı iddiasına ilişkin olarak bir ihlalin bulunmadığı açık olduğundan başvurunun bu kısmının da *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

88. Buna göre başvurucunun kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik olarak soruşturma dosyasında kısıtlama kararı verilmesi suretiyle yapılan müdahalenin Anayasa'da (özellikle 19. maddenin sekizinci fıkrasında) yer alan güvencelere aykırılık oluşturmadığı görüldüğünden Anayasa'nın 15. maddesinde yer alan ölçütler yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek bulunmamaktadır.

B. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddialar

1. Başvurucunun İddiaları

89. Başvurucu; KHK ile kamu görevinden çıkarılmasına karar verildiği için bu işleme karşı gidilebilecek bir yargı yolu bulunmadığını; savunması alınmadan terör örgütleri ile iltisak ve irtibatının görülmesi nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiğini, yargılama yapılamadan terör örgütleriyle ilişkisi bulunduğu değerlendirilerek kamu görevinden çıkarıldığını, kamu görevinde çalışarak gelir elde etme ve emeklilik hakkının elinden alınması ve mal varlığına tedbir konulmuş olması nedenleriyle adil yargılanma ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştü; ihlallerin ortadan kaldırılması ve tazminat taleplerinde bulunmuştur.

2. Değerlendirme

90. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, § 16). Soruşturma evresinde Samsun Cumhuriyet Başsavcılığınca başvurucuya ait mal varlıklarına tedbir konulması talebinin Samsun 1. Sulh Ceza Mahkemesinin 4/8/2016 tarihli kararıyla reddedildiği, bu kararın yapılan itiraz üzerine Samsun 2. Sulh Ceza Mahkemesinin 5/8/2016 tarihli kararıyla kesinleştiği ve başvuru hakkında mal varlıklarına ilişkin tedbir kararı bulunmadığının anlaşılması karşısında incelemenin kamu görevinden çıkartılması kararına yönelik olduğu da gözetilerek adil yargılanma hakkı kapsamında yapılması gerekir.

91. Bireysel başvuru yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmiş olması gerekir (*Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt*, B. No: 2012/403, 26/3/2013, §§ 16, 17).

92. 685 sayılı KHK'nın 1. maddesiyle Anayasa'nın 120. maddesi kapsamında ilan edilen ve 21/7/2016 tarihli Türkiye Büyük Millet Meclisi kararıyla onaylanan olağanüstü hâl kapsamında, terör örgütlerine veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu Millî Güvenlik Kurulunca karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti, aidiyeti, iltisakı veya bunlarla irtibatı olduğu gerekçesiyle başka bir idari işlem tesis edilmeksizin doğrudan KHK hükümleri ile tesis edilen işlemlere ilişkin başvuruları değerlendirmek ve karara bağlamak üzere Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu kurulmuştur. Sonradan oluşturulan bu başvuru yolunun ulaşılabilirlik açısından, başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi yönünden etkili bir kanun yolu olup olmadığı Anayasa Mahkemesince incelenmiş ve bu kanun yolunun tüketilmesi gereken bir başvuru yolu olduğu ifade edilmiştir (*Remziye Duman*, B. No: 2016/25923, 20/7/2017, §§ 39-47).

93. Somut olayda aynı mahiyetteki iddialara ilişkin olarak anılan kararda ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu nedenle başvurunun hukuk sisteminde mevcut idari ve yargısal yolları tüketmeksizin bireysel başvuruda bulunduğu sonucuna varılmıştır.

94. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının da *başvuru yollarının tüketilmemiş* olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Özel Hayata ve Aile Hayatına Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddialar

1. Başvurucunun İddiaları

95. Başvurucu; hakkında yürütülen soruşturma nedeniyle üzerinde ve evinde yapılan aramalar sonrasında telefon ve bilgisayarına el konulduğunu, konusu suç teşkil etmeyen fotoğraf ve videolarının kollukça tespit edilerek imajlarının alınması ve arşivlenmesi neticesinde özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

96. Bireysel başvuru yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmiş olması gerekir (*Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt*, §§ 16, 17).

97. 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (i) bendinde, suç soruşturması veya kovuşturması sırasında hakkındaki arama kararı ölçsüz bir şekilde gerçekleştirilen kişilere tazminat talebinde bulunabilme imkânı tanınmaktadır (bkz. § 32).

98. Anayasa Mahkemesi ceza soruşturması veya kovuşturması sırasında soruşturma mercilerince ya da yargı organlarınca şüphelilerle ilgili olarak uygulanan arama tedbirinin hukuka aykırı olduğu iddialarına ilişkin olarak bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla asıl soruşturma/kovuşturma sonuçlanmamış da olsa 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (*Alaaddin Akkaşoğlu ve Akis Yayıncılık San. ve Tic. A.Ş.*, B. No: 2014/18247, 20/12/2017, §§ 18-30).

99. Öte yandan 5271 sayılı Kanun'un 127. maddesinin (1) numaralı fıkrasında hâkim kararı üzerine veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısının, Cumhuriyet savcısına ulaşamadığı hâllerde ise kolluk amirinin yazılı emri ile kolluk görevlilerinin el koyma işlemini gerçekleştirebilecekleri belirtilmiş; maddenin (3) numaralı fıkrasında hâkim kararı olmaksızın yapılan el koyma işleminin görevli hâkimin onayına yirmi dört saat içinde sunulacağı, hâkimin kararını el koymadan itibaren kırk sekiz saat içinde açıklayacağı, aksi hâlde el koymanın kendiliğinden kalkacağı ifade edilmiştir. Aynı maddenin (4) numaralı fıkrasında ise zilyetliğinde bulunan eşya veya diğer mal varlığı değerlerine el konulan kimsenin hâkimden bu konuda bir karar vermesini her zaman isteyebileceği düzenlenmiştir (bkz. § 30).

100. 5271 sayılı Kanun'un 134. maddesi uyarınca bilgisayarlarda, bilgisayar programlarında ve kütüklerinde yapılacak aramalarda kopyalama ve el koyma işlemi sistemdeki bütün verilerin yedeklemesi suretiyle yapılacaktır (bkz. § 31). Dijital verilere el konulmasına dair soruşturma aşamasında hâkim tarafından verilecek olan karara karşı 5271 sayılı Kanun'un 267. maddesi uyarınca itiraz yoluna başvurulabilecektir.

101. Başvuru formu ve eklerinde Cumhuriyet savcısının talimatı uyarınca başvurunun konutunda yapılan arama sonucunda el konulan bilgisayar, tablet, CD ve cep telefonu gibi eşyalara ilişkin olarak el koyma kararının hâkim onayına sunulup sunulmadığı, sunulmuşsa bu hususta ne yönde karar verildiği, yine bu eşyalarla ilgili olarak hâkimden bir karar verilmesinin istenip istenmediği belirtilmemiştir. Başvurucunun konutunda yapılan

arama sonucunda el konulan eşyalara (dijital verilere) ilişkin olarak Sulh Ceza Hâkimliği tarafından 5271 sayılı Kanun'un 134. maddesine göre verilen karara karşı itiraz yoluna başvurulup başvurulmadığı ve başvurulmuş ise itiraz merciince itirazın ne şekilde sonuçlandırıldığı hususlarında bir açıklama bulunmamaktadır.

102. Bu itibarla başvuruçunun anılan şikâyetlerine ilişkin olarak ilgili yargısal mercilere başvurmadan ve/veya başvurulmuş ise olağan kanun yolları tüketilmeden doğrudan Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunması, bireysel başvuruçunun *ikincillik* niteliği ile bağdaşmamaktadır (Benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. *Günay Dağ ve diğerleri*, §§ 121, 122; *Nuray Işık*, B. No: 2014/7561, 28/9/2016, § 57).

103. Diğer taraftan 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (j) bendinde, eşyasına veya diğer mal varlığı değerlerine koşulları oluşmadığı hâlde el konulan veya korunması için gerekli tedbirler alınmayan ya da eşyası veya diğer mal varlığı değerleri amaç dışı kullanılan veya zamanında geri verilmeyen kişilere tazminat talebinde bulunabilme imkânı tanınmaktadır (bkz. § 32).

104. Anayasa Mahkemesi ceza soruşturması veya kovuşturması sırasında yargı organlarınca şüphelilerin eşyasına ya da mal varlığı değerlerine ilişkin olarak el koyma tedbirinin uygulandığı durumlarda bunun hukuka aykırı olduğu iddialarına ilişkin olarak bireysel başvuruçunun incelendiği tarih itibarıyla asıl dava sonuçlanmamış da olsa 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (*Nuray Işık*, §§ 60-67; *Sinan Aydın Aygün* (2), B. No: 2014/922, 16/6/2016, §§ 61-69).

105. Somut olayda Samsun Cumhuriyet Başsavcılığının talimatı uyarınca başvuruçunun üzerinde ve konutunda arama yapılmıştır. Bu arama ile 5271 sayılı Kanun'un 127. ve 128. maddeleri uyarınca başvuruçunun bazı eşyalarına ve mal varlığı değerlerine el konulmasına ilişkin verilen kararların hukuka uygun olup olmadığı 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi kapsamında açılacak davada incelenebilir. Bu madde kapsamında açılacak dava yoluyla el koyma kararlarının hukuka aykırı olduğu tespit edildiğinde başvuruçunun lehine tazminata da hükmedilebilecektir. Buna göre 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde belirtilen dava yolunun başvuruçunun durumuna uygun telafi kabiliyetini haiz etkili bir hukuk yolu olduğu ve bu olağan başvuru yolu tüketilmeden yapılan bireysel başvuruçunun incelenmesinin bireysel başvuruçunun *ikincillik niteliği* ile bağdaşmadığı sonucuna varılmıştır.

106. Açıklanan gerekçelerle başvuruçunun hakkında uygulanan arama ve bu arama sonucu eşya ve mal varlığı değerlerine hukuka aykırı olarak el konulması, dolayısıyla özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddialarıyla ilgili olarak yargısal başvuru yolları tüketilmeden bireysel başvuru yapıldığı anlaşıldığından başvuruçunun bu kısmının da *başvuru yollarının tüketilmemiş olması* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *başvuru yollarının tüketilmemiş olması* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Özel hayata ve aile hayatına sayđı haklarının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların *başvuru yollarının tüketilmemiş olması* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 20/9/2018 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Engin YILDIRIM

Üye
Recep KÖMÜRCÜ

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL